

Det krävs folkrörelser för att minska inkomstklyftorna

Debattartikel publicerad i NA Debatt 2014-11-13

Johan Unger pläderar i en debattartikel i Nerikes Allehanda den 8 november 2014 för en rättvisare värld och menar att tillämpning av vad han kallar kristen humanism är botemedlet. Han redogör för de ökande inkomst- och förmögenhetsklyftorna i Sverige och globalt.

Det finns en mycket gedigen forskning som visar att ett samhälle med stora ekonomiska skillnader har en sämre folkhälsa, större social oro och högre kriminalitet än mer jämlika samhällen (till exempel forskning av epidemiologerna Marmot, Wilkinson, Pickett).

I Sverige har inkomsterna ökat generellt under de senaste tio åren, men den tiondel som tjänar mest har kunnat ta till sig 25 procent av ökningen, medan den tiondel som tjänar minst ha fått nöja sig med två procent (enligt bearbetning av statistik från SCB).

OXFAM, en väl etablerad global konfederation mot svält, fattigdom och orättvisor visade nyligen att de 85 rikaste personerna i världen har lika mycket tillgångar som de fattigaste 3,5 miljarderna människor.

Andelen extremt fattiga, som måste klara sig på högst 1,25 dollar om dagen, minskar, men fortfarande finns över en miljard.

De drabbas mest av naturkatastrofer, finansiella kriser och sjukdomar och varje dag dör 18 000 människor i förebyggbara tillstånd.

Den franske nationalekonomen Piketty har visat hur förmögenhetskonzentrationerna ökat och att inkomst av kapital ökar mer än den samlade tillväxten. Man lyckas med andra ord roffa till sig mer av resurserna utan att det motsvarar högre produktiva insatser.

Nyliberala debattörer brukar försvara detta med att trots allt, och genom kapitalismens insatser, har även de fattiga fått det lite bättre.

Ja, det stämmer och man brukar kalla det "hästskitsteorin".

Om hästarna får ta för sig rikligt av havren passerar en del osmält genom tarmen och sparvarna får möjlighet att plocka upp ett och annat korn ur skiten.

Och utvecklingen har medfört nedslitning av fattiga underbetalda människor, ofta kvinnor och barn, rovdrift av ändliga naturresurser och belastning av miljön med mer föroreningar än den orkar ta hand om.

Unger citerar bibeln för att finna lösningar. Men i bibeln står också: "Ty den som har, åt honom ska vara givet så att han får övernog, men den som icke har, från honom skall tagas också det han har" (Matteus 13: 10 – 17).

Den svenska alliansregeringen och andra nyliberaler kan finna att de verkar i sann kristlig anda.

Jag delar Ungers tankar att vi måste ändra våra värderingar. Common Cause, ett nätverk som vill skapa en mer jämlikt, hållbart och demokratiskt samhälle, menar att vår tid präglas av yttre värderingar hur man uppfattas av andra och ekonomisk framgång, berömmelse och makt blir viktiga.

I stället måste vi lyfta fram inre värderingar med solidaritet, rättvisa, empati, långsiktighet.

Påven Fransiskus har i samma anda sagt att samhället förnekar människans överhöghet över penningen.

Tim Jackson formulerade det: "Vi spenderar pengar vi inte har på saker vi inte behöver för att göra intryck som inte består på människor vi inte bryr oss om."

Jag delar Ungers uppfattningar att grunden är förändrade värderingar. Men det verkar som han sitter fast i den nyliberala fällan.

Det är enskilda människors ansvar och val som gäller.

Värderingsförändringarna måste inspirera till starka folkrörelser som kommer att kräva av politikerna kraftfulla åtgärder att utveckla ett annorlunda ekonomiskt system med rättvisa, hållbarhet och omställbarhet som ledstjärna i stället för ständigt ökad varukonsumtion. Det skulle i sin tur leda till större varsamhet såväl med människor som med ändliga naturresurser och miljö.

Praktiskt taget inga stora samhällsreformer har initierats av politiker, kapital eller andra makthavare utan av folkrörelser.

Det gäller till exempel demokratiutveckling, rösträttsfrågor, miljöfrågor, mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet.

Det gäller med största sannolikhet även för att utveckla ett socialt och ekologiskt uthålligt samhälle för kommande generationers möjligheter till ett värdigt liv.

Sven Larsson

Örebro

Tankesmedjan Omvända världen